

УДК 338.2

**ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

*Т.І. Похилько, відділення з підготовки молодших спеціалістів,
спеціальність «Бухгалтерський облік», 3 курс
Науковий керівник – І.О. Коровіна, ст. викладач кафедри
загальнотехнічних дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: досліджено проблеми внутрішнього моніторингу якості освіти та шляхи їх подолання, вплив інновацій на рівень якості освіти в навчальних закладах.

Ключові слова: моніторинг, якість освіти, складові моніторингу, програма досліджень, інституція, акредитаційний процес

Моніторинг в освіті - система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки й основних тенденцій її розвитку та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі. У сфері освіти, зокрема управління якістю освіти, моніторинг використовується порівняно недавно та формується як інформаційна база системи управління освітою. Для України моніторинг в освіті є новим явищем.

Об'єктами моніторингу виступають: система освіти (загальна середня, професійна, вища, національна або загальнодержавна, регіональна система, муніципальна); ресурси (кадрові, матеріально-технічні); процеси (педагогічний процес в цілому та окремі його складові); діяльність (управлінська, трудова, навчальна); явища (вихованість, освіченість, майстерність педагога та ін.).

Здійснення внутрішнього моніторингу якості освіти для значного числа освітніх установ є досить освоєною діяльністю. Але до недавнього часу рішення про його організації та проведенні приймалося лише окремими установами (як правило, інноваційними). Справжні методичні рекомендації щодо організації внутрішнього моніторингу якості освіти в освітній установі спираються, по-перше, на загальне уявлення про те, що будь-яка діяльність може розглядатися як технологічний процес (сукупність технологічних процесів) і тому може бути поліпшена. Під внутрішнім моніторингом якості освіти в освітній установі розуміється вид діяльності з інформаційного забезпечення управління освітньою установою, заснованою на систематичному стандартизованому вивченні стану основних і забезпечуючих процесів (видів діяльності) даної установи, умов і результатів їх здійснення.

У Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір» (березень 2011) констатується, що в державі якість освітніх послуг знижується. Низька якість освіти в Україні фіксується на фоні одних з найбільших у світі відносних суспільних витрат на освіту. У 20-й ювілейній Доповіді з людського розвитку Програми розвитку ООН зазначається, що в Україні лише 38% населення задоволено освітньою системою і школами. Натомість аналогічний відсоток помітно вищий в усіх країнах-сусідах України (від 42 % у Росії і 57 % у Білорусії, до 60 % у Угорщині та 66 % у Польщі).

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

Низька якість української освіти стає предметом серйозного занепокоєння вітчизняних роботодавців. У 2010 році за індексом глобальної конкурентоспроможності Україна посіла 89 місце серед 133 країн світу, перемістившись із 69 місця, яке посідала у 2006 році. Лише половина випускників українських університетів де-факто затребувана роботодавцями. Не набагато кращою є ситуація в галузі середньої освіти. Результати міжнародного порівняльного дослідження TIMSS-2007, у якому брали участь українські учні 4-х класів, дали їм можливість посісти лише 26 місце серед 37 країн-учасниць, учні 8-х класів посіли 25 місце з математики і 19-із природничих дисциплін серед 50 країн-учасниць. Гострою є проблема професійно-технічної освіти. В умовах різкого старіння робітничих кадрів, зниження кількості робітників високого рівня кваліфікації, більшість професійно-технічних навчальних закладів продовжують готувати випускників за професіями, що не мають попиту в суб'єктів господарювання. Як свідчать статистичні дані, через півроку після працевлаштування за скеруванням спостерігаються постійна тенденція зменшення працевлаштованих випускників професійно-технічних навчальних закладів до 62-72%, а протягом п'яти років цей показник скорочується до 25-30 %.

Деяко іншою є ситуація в системі вищої освіти. Традиційно сформувалися два підходи в оцінюванні якості освіти:

1. Для освітніх систем, де функціонують органи державного управління яким делеговано мати право виробляти та здійснювати державну політику в галузі вищої освіти. Окрім України, на сьогодні, такий підхід не використовується в жодній із 47 країн-учасниць Болонського процесу. Він не відповідає ні європейським, ні міжнародним рамковим стандартам та рекомендаціям із забезпечення якості вищої освіти.

2. Для освітніх систем, в яких централізованого управління вищою освітою немає. У цьому випадку централізованої системи управління із забезпечення якості вищої освіти в державі не існує, що відповідає як європейським, так і міжнародним стандартам.

Важливим документом у контексті забезпечення якості освіти є «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти». Асоціація розробила ці стандарти та рекомендації на запит, отриманий у Берлінському комюніке, підписаному міністрами країн, що приєдналися до Болонського процесу.

Одним із прикладів, який може характеризувати «цінність» освітньої статистики МОНМСУ, є інформація про кількість медалістів (у 2011 році кількість медалістів значно збільшилася і досягла 8,1 % від загальної кількості випускників загальноосвітніх шкіл, тоді як у 2009 році їх було усього 4,6 %), кількість захищених дисертацій та наукову діяльність, яка б начебто мала свідчити про якісний склад професорсько-викладацького складу ВНЗ. На основі такої інформації, зокрема, робляться висновки про можливість надання ліцензії чи проходження акредитації закладом освіти. Також щороку МОНМСУ збирає інформацію про наукову роботу ВНЗ, зокрема про участь викладачів у наукових конференціях, про кількість захищених дисертацій та опублікованих статей у наукових виданнях, тощо.

Єдиними джерелами для отримання даних, що їх можна за певних умов використати для моніторингу якості вищої освіти, залишаються ті, що формуються у ВНЗ, або МОНМСУ. Як правило, більшість із таких джерел досить давно дискретували себе низьким рівнем інформативності, об'єктивності та достовірності. Одним із таких джерел є державна атестація осіб, які закінчують ВНЗ. Чинне законодавство державну атестацію осіб, які закінчують ВНЗ, визначає як встановлення відповідності освіти, яку отримала особа, вимогам стандартів вищої освіти після закінчення навчання за напрямом, спеціальністю. Державні екзамени, що є однією з форм державної атестації для осіб, які закінчили ВНЗ, проводяться за екзаменаційними білетами складеними відповідними кафедрами (предметними або цикловими комісіями) згідно з навчальними програмами. Тобто для оцінювання якості та результативності навчального процесу контрольні-вимірні матеріали готують структурні підрозділи ВНЗ, які інституційно відповідають за забезпечення належної якості підготовки. Як наслідок, більшість завдань, що є в екзаменаційних білетах (тестах), спрямована на перевірку масиву знань, а не когнітивних чи професійних навичок, які мають бути сформовані у процесі навчання.

СЕКЦІЯ 3

«Гуманітарна складова становлення кваліфікаційних фахівців» «Освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища»

Аналіз інформації, отриманої з різних джерел дозволяє стверджувати, що здебільшого внутрішні системи оцінювання якості освіти в загальноосвітніх навчальних закладах формуються як ситуативний набір контрольних-діагностичних процедур, у яких переважає контрольна функція. Суттєвим недоліком внутрішніх шкільних систем оцінювання є відсутність заходів, спрямованих на залучення до експертизи та оцінювання якості освітньої діяльності громадськості, учнів та їхніх батьків. Необхідність формування внутрішніх систем моніторингу якості вищої освіти «Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» ENQA. У межах цього дослідження 100 ВНЗ України було запропоновано підготувати письмовий опис їх внутрішніх систем моніторингу якості освіти. Описи надіслали 22 університети різних типів і форм власності в довільній формі, що дало можливість визначити рівень розуміння респондентами сутності основних до формування внутрішніх систем оцінювання якості освітньої діяльності. Аналіз цих матеріалів засвідчив, що в університетах немає єдиних підходів до формування таких систем, а «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» в контексті їхнього створення та діяльності невідомі для 90 % респондентів. Значна кількість університетів систему моніторингу зводить лише збирання даних про академічну успішність студентів, а окремі обмежуються винятково аналізом роботи викладачів.

Найбільш розповсюдженим методом моніторингу якості у внутрішніх системах продовжують залишатися усталені форми: ректорські контрольні роботи, результати модульних контрольних робіт та екзаменаційних сесій. Незначна кількість опитаних до такої форми відносить той чи інший вид державної атестації. Деякі університети зазначили, що у процесі моніторингу вони використовують соціологічні опитування студентів, але не навели жодного прикладу, як аналіз таких досліджень впливає на прийняття управлінських рішень.

Таким чином, проведений аналіз існуючих форм і систем оцінювання додатково підтверджує, що в Україні не здійснюється систематичний моніторинг якості освітньої діяльності на загальнонаціональному, регіональному рівнях та у навчальних закладах. Моніторингові заходи на загальнодержавному та регіональних рівнях, існуючі внутрішні системи оцінювання якості освіти в навчальних закладах не орієнтовані на вивчення соціальних ефектів та освітніх результатів і є малоефективними.

Список літератури

1. Єльнікова Г. В. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою / Г. В. Єльнікова // Управління школою. – 2007. – серпень. – № 24.
2. Локшина К.С. Моніторинг якості освіти : становлення та розвиток в Україні : рекомендації з освітньої політики, 2004. – 160 с.
3. Послвейт Т.Н. Моніторинг стандартів освіти – Львів : Літопис, 2003. – 328 с.
4. Правий В. П. Сучасний моніторинг уроку / В. П. Правий // Управління школою. – 2007. – № 1.

Анотація: *исследованы проблемы мониторинга качества образования и пути их преодоления, влияние инноваций на качество обучения в учебных заведениях.*

Ключевые слова: *мониторинг, качество образования, составляющие мониторинга, программа исследований, институт, аккредитационный процесс*

Annotation: *the problems of the internal monitoring of the quality of education and how to overcome them, the impact of innovation on the quality of education in schools.*

Keywords: *monitoring, the quality of education, components of the monitoring, program of research institute, the accreditation process*

**INTERNAL MONITORING THE QUALITY OF EDUCATION IN UNIVERSITIES
UKRAINE AND WAYS OF OVERCOMING**

T.I. Pochylko, I.O. Korovina